

Ζήτε, λοιπόν, τὴ ζωὴ τῆς ὑποταγῆς καὶ τοῦ πολέμου! Τί σημασία ἔχει ἡ μακρὰ ζωὴ! Ποιὸς πολεμιστῆς θέλει νὰ τὸν λυπηθοῦν!

Δὲ σὰς λυπούμαι, σὰς ἀγαπῶ ἀπὸ καρδιάς, ἐν πολέμῳ ἀδελφοί μου!

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟ ΝΕΟ ΕΙΔΩΛΟ

ΚΑΠΟΥ ὑπάρχουν ἀκόμη λαοὶ καὶ κοπάδια, μὰ ὄχι στὰ μέρη μας, ἀδελφοί μου: ἐδῶ ὑπάρχουν κράτη.

Κράτος; Τί ἔναι αὐτό; Ἐλάτε δά! Ἀνοίξτε τ' αὐτιά σας, λοιπόν, γιατί τώρα θὰ σὰς πῶ τὸ λόγο μου γιὰ τὸ θάνατο τῶν λαῶν.

Κράτος λέγεται τὸ πιὸ παγερὸ ἀπ' ὅλα τὰ παγερὰ τέρατα. Κ' ἐπίσης παγερὰ ψεύδεται· καὶ τὰ ψέμματα αὐτὰ ἔρπουν ἀπὸ τὸ στόμα του: «Ἐγώ, τὸ κράτος, εἶμαι ὁ λαός.»

Αὐτό ἔναι ψέμμα! Δημιουργοὶ ἦσαν αὐτοὶ ποὺ δημιούργησαν τοὺς λαοὺς καὶ κρέμασαν ἀπὸ πάνω τους μιὰ πίστη καὶ μιὰν ἀγάπη: ἔτσι ὑπηρετήσαν τὴ ζωὴ.

Καταστροφεῖς εἶναι αὐτοὶ ποὺ στήνουν παγίδες γιὰ πολλοὺς καὶ τὶς ὀνομάζουνε κράτος: κρεμοῦν ἀπὸ πάνω τους μιὰ ρομφαία κ' ἕκαστὸ ἐπιθυμίες.

Ἐποὺ ὑπάρχει ἀκόμα λαός, ἐκεῖ δὲν νοεῖται τὸ κράτος, παρὰ μισεῖται σὰν κακὸ μάτι καὶ σὰν παράβαση τῶν ἐθίμων καὶ τῶν νόμων.

Σὰς δίνω τοῦτο δῶ τὸ σημάδι: κάθε λαὸς μιλά τὴ γλῶσσα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ του: ὁ γείτονάς του δὲν τὴν καταλαβαίνει. Ἐπλάσσε τὴ γλῶσσα του γιὰ τὸν ἑαυτό του κατὰ τὰ ἔθιμα καὶ τοὺς νόμους του.

Μὰ τὸ κράτος ψεύδεται σ' ὅλες τὶς γλῶσσες τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ· κι ὅ,τι κι ἂν πεῖ λέει ψέμματα — κι ὅ,τι κι ἂν ἔχει κι αὐτὸ τὸ ἔχει κλεμμένο.

Ἄλλα του εἶναι κίβδηλα· μὲ κλεμμένα δόντια μασσᾶ, τὸ δαγκανιάρικο. Ψεύτικα εἶναι καὶ τὰ σπλάχνα του ἀκόμα.

Γλωσσικὴ σύγχυση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ: αὐτὸ τὸ σημάδι σὰς δίδω σὰν σημάδι τοῦ κράτους. Ἀληθινά, τὴ θέληση γιὰ θάνατο σημαίνει αὐτὸ τὸ σημάδι! Ἀληθινά, τοὺς ἱεροκήρυκες τοῦ θανάτου καλεῖ!

Γεννιοῦνται πάρα πολλοί: τὸ κράτος ἐφευρέθηκε γιὰ τοὺς περιττούς!

Μὰ δῆτε, ἀλήθεια, πῶς τοὺς τραβᾶ τοὺς περιττούς! Πῶς τοὺς τυλίγει καὶ τοὺς μασσᾶ καὶ πάλι τοὺς μασσᾶ!

«Πάνω στὴ γῆ δὲν ὑπάρχει τίποτα μεγαλύτερο ἀπὸ μένα: ἐγώ ἔμαι τὸ δάχτυλο ποὺ βάζει τάξην τοῦ Θεοῦ» — ἔτσι μουγκρί-

ζει τὸ τέρας. Καὶ δὲν πέφτουνε στὰ γόνατα μόνον οἱ μακραύτηδες· κ' οἱ κοντόφθαλμοι.

Ἄχ, καὶ σὲ σὰς ἀκόμη, μεγάλες ψυχές, μουρμουρίζει τὰ σκοτεινὰ ψέμματά του! Ἄχ, τίς μαντεύει τίς πλούσιες καρδιές, ποὺ πρόθυμα ἀσωτεύονται!

Ναί, ἀκόμη καὶ σὰς μαντεύει, ὦ νικητὲς τοῦ παλιοῦ Θεοῦ! Κουραστήκατε στὸν ἀγῶνα, καὶ τώρα ἡ κούρασή σας ὑπηρετεῖ τὸ νέο εἶδωλο!

Ἡρώες καὶ σεβαστὰ πρόσωπα θὰ ἔθελε νὰ παρατάξει γύρω του τὸ νέο εἶδωλο! Μ' εὐχαρίστηση λιάζεται στὸ ἠλιόφως τῆς καλῆς συνείδησης, — τὸ παγερὸ τέρας!

Ὅλα θέλει νὰ σὰς τὰ δώσει, ἂν ἐσεῖς τὸ λατρέψετε, τὸ νέο εἶδωλο: ἔτσι ἀγοράζει τὴ λάμψη τῆς ἀρετῆς σας καὶ τὸ βλέμμα τοῦ περήφανου ματιοῦ σας.

Μὲ σὰς θέλει νὰ δολώσει τοὺς περιττούς! Ναί, ἓνα τέχνημα τῆς κόλασης ἐφευρέθηκε ἐδῶ, ἓνα ἄλογο τοῦ θανάτου ποὺ χλιμιντρίζει μέσα στὴ στολή τῶν θεϊκῶν τιμῶν!

Ναί, ἓνας θάνατος γιὰ πολλοὺς ἐφευρέθηκε ἐδῶ, ποὺ καμαρώνει σὰν ζωὴ: ἀλήθεια, μιὰ δουλεία κατὰ τὴν καρδιά ὄλων τῶν ἱεροκηρύκων τοῦ θανάτου!

Κράτος ὀνομάζω αὐτὸ ὅπου ὅλοι πίνουνε δηλητήριο, καλοὶ καὶ κακοί: Κράτος, ὅπου ὅλοι χάνουνε τὸν ἑαυτὸ τους, καλοὶ καὶ κακοί: Κράτος, ὅπου ἡ ἀργὴ αὐτοκτονία ὄλων — ὀνομάζεται «Ζωή».

Μὰ δῆτε, ἀλήθεια, αὐτοὺς τοὺς περιττούς! Κλέβουνε τὰ ἔργα τῶν ἐφευρετῶν καὶ τοὺς θησαυροὺς τῶν σοφῶν: μόρφωση τὴν ὀνομάζουν τὴν κλεισιά τους — κι ὅλα κατανοῦνε σ' αὐτοὺς ἀρρώστια καὶ δυστυχία!

Μὰ δῆτε, ἀλήθεια, αὐτοὺς τοὺς περιττούς! Πάντα εἶναι ἄρρωστοι, χύνουνε τὴ χολή τους κι αὐτὸ τ' ὀνομάζουν ἐφημερίδα. Ὅς ἓνας τρώει τὸν ἄλλο καὶ δὲ μπορούνε κἂν νὰ χωνέψουν.

Μὰ δῆτε, ἀλήθεια, αὐτοὺς τοὺς περιττούς! Ἀποχτοῦν πλοῦτη κι ὄλο καὶ γίνονται φτωχότεροι. Θέλουν δύναμη καὶ πρῶτα-πρῶτα τὸν μοχλὸ τῆς δύναμης, πολὺ χρήμα, — αὐτοὶ οἱ ἀνίκανοι.

Δῆτε τους πῶς σκαρφαλώνουν οἱ εὐκίνητοι πίθηκοι! Σκαρφαλώνουν ὁ ἓνας τὸν ἄλλον κ' ἔτσι σπρώχνονται στὴ λάσπη καὶ στὸ βυθό.

Ὅλοι τους θέλουνε θρόνο: αὐτὸ ἔναι ἡ τρέλλα τους, — σὰ νὰ καθότανε ἡ εὐτυχία στὸ θρόνο! Ἡ λάσπη κάθεται συχνὰ στὸ θρόνο — καὶ συχνά, ἐπίσης, κι ὁ θρόνος κάθεται πάνω στὴ λάσπη.

Τρελλοὶ μοῦ φαίνονται ὄλοι κι ἀναρριχητικοὶ πίθηκοι καὶ ἀκόλαστοι. Ναυτία μοῦ φέρνει τὸ εἶδωλό σας, τὸ παγερὸ τέρας: ναυτία μοῦ φέρνουν ὄλοι μαζί αὐτοὶ οἱ εἰδωλολάτρες.

Ἄδελφοί μου, θέλετε λοιπὸν νὰ πάθετε ἀσφυξία ἀπὸ τὴν ἀναθυμίαση τῶν μουσουδιῶν καὶ τῶν ὀρέξεών τους; Μὰ καλύτερα,

ἀλήθεια, νὰ σπάσετε τὰ παράθυρα καὶ νὰ πηδήσετε στὸν καθαρὸ ἄερα.

Μὰ παραμερίσετε ἀπὸ τὴν ἄσκημη μυρουδιά! Μακρὰ ἀπὸ τὴν εἰδωλολατρεία τῶν περιττῶν!

Μὰ παραμερίσετε ἀπὸ τὴν ἄσκημη μυρουδιά! Μακρὰ ἀπὸ τὸν ἄχνὸ τῶν ἀνθρωποθυσιῶν αὐτῶν!

Ἡ γῆ εἶναι ἐλεύθερη ἀκόμη καὶ τώρα γιὰ τὶς μεγάλες ψυχές. Κενές εἶναι ἀκόμη πολλές θέσεις γιὰ μοναχικοὺς καὶ γιὰ φιλέρημα ζευγάρια, ὅπου πνέει τὸ ἄρωμα γαλήνιων θαλασσῶν.

Ἐλεύθερη εἶναι ἀκόμη γιὰ τὶς μεγάλες ψυχές μιὰ ἐλεύθερη ζωὴ. Ἀλήθεια, ὅποιος λίγα κατέχει ἀπὸ λίγα κατέχεται: εὐλογημένη νὰ ἴναι ἢ μικρὴ φτώχεια!

Ἐκεῖ ποὺ τελειώνει τὸ κράτος ἀρχίζει μόνο ὁ ἄνθρωπος ποὺ δὲν εἶναι περιττός: ἐκεῖ ἀρχίζει τὸ τραγούδι τοῦ ἀπαραίτητου, ἡ μοναδικὴ καὶ ἀναντικατάστατη μελωδία.

Ἐκεῖ ποὺ τελειώνει τὸ κράτος, — μὰ δῆτε, ἀλήθεια, ἀδελφοί μου! Δὲ βλέπετε τὸ οὐράνιο τόξο καὶ τὸ γιοφύρι τοῦ ὑπεράνθρωπου;

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΙΣ ΜΥΙΓΕΣ ΤΗΣ ΑΓΟΡΑΣ

ΦΕΥΓΑ, φίλε μου, στὴ μοναξιά σου! Σὲ βλέπω ζαλισμένο ἀπὸ τὸ θόρυβο τῶν μεγάλων ἀνδρῶν καὶ δαγκωμένο ἀπὸ τὰ κεντρίσματα τῶν μικρῶν.

Μὲ ἀξιοπρέπεια ξέρουν νὰ σωπαίνουν μαζί σου τὸ δάσος καὶ τὰ βράχια. Μοιάσε πάλι στὸ δέντρο ποὺ ἀγαπᾷς, τὸ πλατύφυλλο: σιωπηλὸ καὶ προσεχτικὰ ἀφουγκραζόμενο κρέμεται πάνω ἀπὸ τὴ θάλασσα.

Ἐκεῖ ποὺ τελειώνει ἡ μοναξιά ἀρχίζει ἡ ἀγορά: κ' ἐκεῖ ποὺ ἀρχίζει ἡ ἀγορά, ἐκεῖ ἀρχίζει ἐπίσης κι ὁ θόρυβος τῶν μεγάλων θεατρίνων καὶ τὸ βούισμα τῶν φαρμακερῶν μυιγῶν.

Στὸν κόσμον τὰ καλύτερα πράγματα δὲν ἀξίζουν τίποτα ἀκόμα, χωρὶς ἕναν ποὺ νὰ τὰ διδάσκει: ὁ λαὸς τοὺς εἰσηγητὲς αὐτοὺς τοὺς ὀνομάζει μεγάλους ἀνδρες.

Ἐλάχιστα καταλαβαίνει ὁ λαὸς τὸ μεγάλο, δηλαδή: αὐτὸ ποὺ δημιουργεῖ. Μὰ διαισθάνεται ὄλους τοὺς εἰσηγητὲς καὶ τοὺς θεατρίνους τῶν μεγάλων πραγμάτων.

Ὁ κόσμος γυρίζει γύρω ἀπὸ τοὺς ἐφευρέτες καινούργιων ἀξιῶν: — ἀθώρητα γυρίζει. Μὰ γύρω ἀπὸ τοὺς θεατρίνους γυρίζει ὁ λαὸς καὶ ἡ φήμη: ἔτσι: «ὁ κόσμος γυρίζει».

Ὁ θεατρίνος ἔχει πνεῦμα, μὰ πολὺ λίγη συνείδηση τοῦ πνεύματος. Πιστεύει πάντα σ' αὐτὸ ποὺ κάνει τοὺς ἄλλους νὰ πιστεύουν μὲ πιὸ πολὺ δύναμη — νὰ πιστεύουν σ τὸ ν ἔ α υ τ ὄ τ ο υ ς.

Αὔριο θά ἔχει μιὰ καινούργια πίστη καὶ μεθαῦριο μιὰ πιὸ

καινούργια. Έχει γρήγορη αίσθηση, σαν τὸ λαὸ κ' εὐμετάβλητες
ὁσφρήσεις.

Ἄνατροπή — αὐτὸ σημαίνει γιὰ κείνον: ἀπόδειξη. Τὸ νὰ
τρελλαίνει κανεὶς — αὐτὸ σημαίνει γιὰ κείνον: πειθῶ. Καὶ τὸ
αἷμα εἶναι γιὰ λόγου του τὸ καλύτερο ἀπ' ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα.

Μιὰ ἀλήθεια, ποὺ τρυπώνει μόνο σὲ λεπτὰ αὐτιά, αὐτὸς τὴν
ὀνομάζει ψέμμα καὶ τίποτα. Ἀληθινά, δὲν πιστεύει παρὰ μόνο σὲ
Θεοὺς ποὺ κάνουν μεγάλο θόρυβο στὸν κόσμον!

Ἡ ἀγορὰ εἶναι γιομάτη ἀπὸ ἐπίσημους παλιάτσους — καὶ
ὁ λαὸς καυχίεται γιὰ τοὺς μεγάλους ἄνδρες του: αὐτοὶ ἔναι γιὰ
τὸ λαὸ οἱ κύριοι τῆς στιγμῆς.

Μὰ ἡ στιγμή τοὺς πιέζει: σὲ πιέζουν, λοιπόν, κ' ἐκεῖνοι. Καὶ
θέλουν κι ἀπὸ σένα ἓνα Ναὶ ἢ ἓνα Ὁχι. Ἀλλοίμονο, θές νὰ βάλεις
τὸ κάθισμά σου ἀνάμεσα στὸ Ὑπὲρ καὶ στὸ Κατὰ;

Μὴν αἰσθάνεσαι ζήλεια γι' αὐτοὺς τοὺς ἀπόλυτους καὶ τοὺς
πιεστικούς, ὡ ἔραστή τῆς ἀλήθειας! Ἡ ἀλήθεια δὲν κρεμάστηκε
ποτὲ ὡς τὰ τώρα ἀπὸ τὰ μπράτσα ἑνὸς ἀπόλυτου.

Ξαναγύρισε στὴ σιγουριά σου γιὰ νὰ γλυτώσεις ἀπὸ τοὺς
αἰφνιδιαστὲς αὐτούς: μόνο στὴν ἀγορὰ πέφτουν ἀπάνω σου μ'
ἓνα Ναὶ; ἢ μ' ἓνα Ὁχι;

Ἀργόσυρτη εἶναι ἡ ζωὴ σ' ὅλα τὰ βαθιὰ πηγάδια: πρέπει
νὰ περιμένουν πολὺ ἴσαμε νὰ μάθουν τί ἔπεσε στὸν θυθὸ τους.

Μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγορὰ κι ἀπὸ τὴ φήμη προικίζεται κάθε τι
τὸ μεγάλο: μακριὰ ἀπὸ τὴν ἀγορὰ καὶ τὴ φήμη κατοίκησαν πάν-
τα οἱ δημιουργοὶ καινούργιων ἀξιῶν.

Φεύγα, φίλε μου, στὴ μοναξιά σου: σὲ βλέπω δαγκωμένο
ἀπὸ φαρμακερὲς μυῖγες. Φεύγα ἐκεῖ ὅπου πνέει δριμύ, δυνατὸ
ἀγέρι!

Φεύγα στὴ μοναξιά σου! Ἐξήσες ἀπὸ πολὺ κοντὰ τοὺς μι-
κροὺς καὶ τοὺς τιποτένιους. Φεύγα ἀπὸ τὴν ἀθώρητη ἐκδίκησή
τους! Δὲν εἶναι γιὰ σένα παρὰ μόνο ἐκδίκηση

Μὴ σηκώσεις πιὰ τὸ χέρι σου ἐναντίον τους! Εἶναι ἀμέτρη-
τοι, κ' ἡ δική σου κλῆρα δὲν εἶναι νὰ γίνεις μυιγοδιώχτης.

Ἀμέτρητοι εἶναι οἱ μικροὶ κ' οἱ τιποτένιοι αὐτοί: καὶ μερικὰ
περήφανα χτίρια καταστραφήκανε κιόλας ἀπὸ τὶς στάλες τῆς
βροχῆς κι ἀπὸ τ' ἀγριόχαρτα.

Δὲν εἶσαι πέτρα, μὰ κιόλας σὲ βαθούλωσαν οἱ πολλὲς στα-
γόνες. Θὰ ραγίσεις καὶ θὰ σπάσεις ἀπὸ πολλὲς σταγόνες ἀκόμα.

Κουρασμένο σὲ βλέπω ἀπὸ τὶς φαρμακερὲς μυῖγες, ματωμέ-
νο, ξεγδαρμένο σὲ βλέπω σ' ἑκατὸ μέρη: κ' ἡ περηφάνεια σου δὲ
λέει μιὰ φορὰ ν' ἀγαναχτήσῃ.

Αἷμα ζητοῦν ἀπὸ σένα μ' ὅλη τους τὴν ἀθωότητα, αἷμα λα-
χταροῦν ἢ ἀναιμικὲς ψυχές τους — καὶ σὲ κεντρίζουν μ' ὅλη του
τὴν ἀθωότητα.

Μὰ ἐσύ, ὁ βαθύς, πονεῖς βαθιὰ καὶ στίς πιὸ μικρὲς πληγές.

καὶ πρὶν ἀκόμα γιαντρευτεῖς, τὸ ἴδιο τους τὸ φαρμακερὸ σκουλήκι σέρνεται πάνω στὸ χέρι σου.

Πολὺ περήφανος μοῦ φαίνεσαι γιὰ νὰ σκοτώσεις αὐτοὺς τοὺς λαίμαργους. Μὰ φυλάξου μὴ γίνει μοῖρα σου νὰ σηκώνεις ὅλη τὴ φαρμακερὴ ἀδικία τους!

Βομβίζουνε γύρω σου καὶ μὲ τὰ παίνια τους ἀκόμη: ἐνόχληση εἶναι τὸ παίνιο τους. Θέλουνε νὰ σιμώσουν στὸ δέρμα σου καὶ στὸ αἷμα σου.

Εἶναι γαλίφηδες μαζί σου, ὅπως μ' ἓνα Θεὸ ἢ μὲ τὸ διάβολο· κλαψουρίζουν μπροστά σου σὰ νὰ ἦσαν μπροστά σ' ἓνα Θεὸ ἢ στὸ διάβολο. Τί σημασία ἔχει! Γαλίφηδες εἶναι καὶ κλαψιάρηδες καὶ τίποτα περισσότερο.

Πολλές φορές εἶναι κι ἀξιαγάπητοι μαζί σου. Μ' αὐτὴ 'ταν πάντα ἡ ἐξυπνάδα τῶν ἀνδρῶν. Ναί, οἱ ἀνδρῶν εἶναι ἐξυπνοί!

Σὲ σκέφτονται πολὺ μὲ τὴ στενὴ τους ψυχὴ, — πάντα τοὺς φαίνεσαι ἀμφίβολος! Κάθε τι ποὺ τὸ σκέφτεται κανένας πολὺ, τοῦ φαίνεται ἀμφίβολο.

Σὲ τιμωροῦν γιὰ ὅλες τὶς ἀρετές σου. Σοῦ συγχωροῦν ἀπὸ καρδιάς μόνο — τὰ σφάλματά σου.

Ἐπειδὴ 'σαι μαλακὸς καὶ δίκαιος, λές: «εἶναι ἀθῶοι γιὰ τὴ μικρὴ τους ὑπαρξη.» Μὰ ἡ στενὴ τους ψυχὴ σκέφτεται: «Κάθε μεγάλη ὑπαρξη εἶναι ἔνοχη.»

Μὰ κι ὅταν εἶσαι μαλακὸς μαζί τους, ἀκόμα αἰσθάνονται πῶς τοὺς περιφρονεῖς· καὶ σοῦ ἀνταποδίδουν τὴν εὐεργεσία σου μὲ κρυφὰ χτυπήματα.

Ἡ σιωπηλὴ περηφάνεια σου δὲν τοὺς πάει ἄποτέ· χαίρονται ἂν κάποτε ξεπέσεις στὸ σημεῖο νὰ δείξεις ματαιοδοξία.

Ὅ,τι ἀναγκάζουμε σ' ἓναν ἄνθρωπο, τοῦ τὸ συμπαίνομε μέσα του. Φυλάξου, λοιπόν, ἀπὸ τοὺς μικροὺς!

Μπροστά σου αἰσθάνονται μικροὶ κ' ἡ ποταπότητά τους φλογίζεται καὶ ξεσπάζει ἐναντίον σου μ' ἀθώρητη ἐκδίκηση.

Δὲν πρόσεξες πόσο συχνὰ βουβαίνονται ὅταν τοὺς πλησιάζεις καὶ πῶς χάνουν τὴ δύναμή τους, σὰν τὸν καπνὸ τῆς μιᾶ σβησμένη φωτιά;

Ναί, φίλε μου, ἐσύ 'σαι ἡ κακὴ συνείδηση τῶν διπλανῶν σου· γιατί 'ναι ἀνάξιοί σου. Σὲ μισοῦν, λοιπόν, καὶ θὰ 'θελαν εὐχαρίστως νὰ σοῦ πιούνε τὸ αἷμα

Οἱ διπλανοί σου θὰ 'ναι πάντα τοὺς φαρμακερὲς μυῖγες· ὅ,τι εἶναι μεγάλο σὲ σένα, — τὸ ἴδιο πρέπει νὰ τοὺς κάνει πιὸ φαρμακεροὺς κι ὅλο καὶ πιὸ ὁμοίους μὲ τὶς μυῖγες.

Φεῦγα, φίλε μου, στὴ μοναξιά σου, κ' ἐκεῖ ποὺ πνέει δριμύ, δυνατὸ ἀγέρι! Δὲν εἶναι ἡ κλῆρα σου νὰ γίνεις μυιγοδιώχτης.

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΝΟΤΗΤΑ

ΑΓΑΠΩ τὸ δάσος. Δύσκολό 'ναι νὰ ζεῖς στὶς πολιτεῖες· ἐκεῖ 'ναι πολλοὶ αὐτοὶ ποὺ ζοῦν σ' ἐρωτικὸν ὄργασμό.

Δὲν εἶναι καλύτερα νὰ πέσεις στὰ χέρια ἐνὸς δολοφόνου, παρὰ στὰ ὄνειρα ἐνὸς θηλυκοῦ ποὺ βρίσκεται σ' ἐρωτικὸν ὄργασμό ;

Μὰ δῆτε, λοιπόν, αὐτοὺς τοὺς ἄντρες; τὸ μάτι τους λέει — δὲν ξέρουν τίποτα καλύτερο πάνω στὴ γῆ ἀπὸ τὸ νὰ πλαγιάζουν μ' ἓνα θηλυκό.

Βόρβορος εἶναι στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τους· κι ἀλλοίμονο ἂν ὁ βόρβορός τους ἔχει λίγο πνεῦμα!

Νὰ ἦσασταν τουλάχιστον σὰν ζῶα τέλειοι! Μὰ ἡ ἀθωότητα ἀνήκει στὰ ζῶα.

Σᾶς συμβουλεύω νὰ σκοτώσετε τὶς αἰσθήσεις σας; Σᾶς συμβουλεύω τὴν ἀθωότητα τῶν αἰσθήσεων.

Σᾶς συμβουλεύω τὴν ἀγνότητα; Ἡ ἀγνότητα εἶναι ἀρετὴ σὲ μερικοὺς, μὰ σὲ πολλοὺς εἶναι ἐλάττωμα σχεδόν.

Αὐτοὶ θὰ συγκρατοῦνται: μὰ ἡ σκύλα Ἡδυπάθεια καθρεφτίζεται μὲ φθόνο σ' ὅ,τι κάνουν.

Ἄκόμη καὶ στὰ ὕψη τῆς ἀρετῆς τους κι ὡς τὸ ψυχρὸ πνεῦμα τους μέσα τοὺς ἀκολουθεῖ αὐτὸ τὸ τέρας κ' ἡ διχόνοιά του.

Καὶ πόσο ἐπιδέξια ξέρει ἡ σκύλα Ἡδυπάθεια νὰ ζητιανεύει γιὰ ἓνα κομμάτι πνεῦμα, ὅταν τῆς ἀρνοῦνται ἓνα κομμάτι κρέας!

Ἀγαπάτε τὶς τραγωδίες κι ὅ,τι σπαράζει τὴν καρδιά; Μὰ ἐγὼ δυσπιστῶ στὴ σκύλα σας.

Τὰ μάτια σας εἶναι πολὺ σκληρὰ καὶ κοιτάζουν μ' ἡδυπάθεια αὐτοὺς ποὺ ὑποφέρουν. Μὴ καὶ ἡ λαγνεῖα σας ἄλλαξε ροῦχο καὶ λέγεται συμπάθεια;

Καὶ σᾶς λέω ἀκόμα αὐτὴ τὴν παραβολή: δὲν εἶναι λίγοι ἐκεῖνοι ποὺ θέλησαν νὰ κυνηγήσουν τοὺς δαίμονές τους καὶ μπήκαν κ' οἱ ἴδιοι μέσα στοὺς χοίρους.

Σ' ὅποιον ἡ ἀγνότητα τοῦ πέφτει βαριά, ἄς τὴν ἀποφεύγει, γιὰ νὰ μὴ τοῦ γίνεи δρόμος ποὺ πάει στὴν κόλαση, — λάσπη κι ὄργασμός τῆς ψυχῆς.

Μιλῶ γιὰ βρώμικα πράγματα; Αὐτὸ δὲν εἶναι τὸ χειρότερο γιὰ μένα.

Ὅχι, ἂν ἡ ἀλήθεια εἶναι βρώμικη, μὰ ἂν εἶναι ἀβαθής· τότε αὐτὸς ποὺ γνωρίζει δὲν κατεβαίνει εὐχαρίστως στὰ νερά της.

Ἀληθινά, ὑπάρχουν ἀγνοὶ ἐκ βαθέων τους; ἡ καρδιά τους εἶναι μαλακὴ, ἀγαποῦν πιὸ πολὺ ἀπὸ σᾶς τὸ γέλιο καὶ γελοῦν πιὸ πλούσια ἀπὸ σᾶς.

Γελοῦν καὶ γιὰ τὴν ἀγνότητα καὶ ρωτοῦν: «τί εἶναι ἀγνότητα;»

Δὲν εἶναι τρέλλα ἡ ἀγνότητα; Μὰ ἡ τρέλλα αὐτὴ ἦρθε μόνη της σὲ μᾶς, κι ὄχι ἐμεῖς σ' αὐτήν.

Στὴν ξένη τούτη προσφέραμε φιλοξενία καὶ τὴν καρδιά μας:
τώρα μένει μαζί μας, — ἄς μείνει ὅσο θέλει!»
Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΦΙΛΟ

«Κ' ἜΝΑΣ μόνο εἶναι πάντα πάρα πολὺς γύρω μου» — ἔτσι σκέφτεται ὁ ἔρημίτης. «Τὸ Ἔνα μιὰ φορά πάντα γίνεται μὲ τὸν καιρὸ Δύο!»

Τὸ Ἐγὼ κι ὁ Ἐαυτός μου μιλοῦν πάντα μὲ πολὺ ζῆλο μεταξύ τους: πῶς θὰ τὸ ἄντεχα αὐτό, ἂν δὲν ὑπῆρχε ἕνας φίλος;

Ὁ φίλος εἶναι πάντα γιὰ τὸν ἔρημίτη ἕνας τρίτος: ὁ τρίτος εἶναι ὁ φελλὸς ποὺ ἐμποδίζει τὴ συνομιλία τῶν δύο νὰ βουλιάζει στὸν βυθό.

Ἄχ, ὑπάρχουν πολλοὶ βυθοὶ γιὰ κάθε ἔρημίτη. Γι' αὐτὸ λαχταροῦν τόσο ἕναν φίλο καὶ τὸ ὕψος του.

Ἡ πίστη μας στοὺς ἄλλους προδίδει αὐτὸ ποὺ μ' εὐχαρίστηση ἐπιθυμοῦμε νὰ πιστεύουμε μέσα μας. Ἡ ἐπιθυμία μας γιὰ ἕναν φίλο εἶναι ὁ προδότης μας.

Καὶ πολλὰς φορές τὸ μόνο ποὺ θέλει κανένας μὲ τὴν ἀγάπη εἶναι νὰ ὑπερπηδήσει τὸν φθόνο. Καὶ συχνὰ προσβάλλει κανεὶς καὶ κάνει ἕναν ἐχθρό, γιὰ νὰ κρύψει πῶς εἶναι εὐπρόσβλητος.

«Ἄς εἶσαι τουλάχιστον φίλος μου!» — ἔτσι μιλά ὁ ἀληθινὸς σεβασμός, ποὺ δὲν τολμᾷ νὰ ζητιανέψει φιλία.

Ἄν θέλει κανεὶς νὰ ἔχει ἕναν φίλο, τότε πρέπει νὰ θέλει καὶ νὰ ξεσηκώνει ἕναν πόλεμο γιὰ χάρη του: καὶ γιὰ νὰ ξεσηκώνει πόλεμο, πρέπει νὰ μ π ο ρ ε ῖ νὰ ἔχει ἐχθρό.

Στὸν φίλο του πρέπει νὰ τιμᾷ κανεὶς κ' ἕναν ἐχθρὸν ἀκόμα. Μπορεῖς νὰ πλησιάσεις πολὺ τὸν φίλο σου, χωρὶς νὰ μπεῖς στὰ σύνορά του;

Στὸν φίλο σου πρέπει νὰ βλέπεις τὸν μεγαλύτερό σου ἐχθρό. Ὅφείλεις, γιὰ νὰ βρίσκεσαι πιὸ κοντὰ στὴν καρδιά του, νὰ τοῦ ἀντιστέκεσαι.

Θέλεις νὰ ἴσαι γυμνὸς μπροστὰ στὸν φίλο σου; Θέλεις γιὰ νὰ τιμήσεις τὸν φίλο σου, νὰ τοῦ φανερώσεις ὅπως εἶσαι; Μὰ γι' αὐτὸ κ' ἐκεῖνος σὲ στέλνει στὸ διάβολο.

Ὅποιος δὲν ξέρεي νὰ κρύβεται ἐξοργίζει: τόσο πολὺ ἔχετε τὸν λόγο σας νὰ φοβάστε τὴ γύμνια! Ναί, ἂν ἦσασταν Θεοὶ θὰ ντρεπόσασταν τὰ ροῦχα σας!

Ποτὲ δὲ μπορεῖς νὰ στολιστεῖς ἀρκετὰ ὁμορφα γιὰ τὸν φίλο σου: γιατί πρέπει νὰ τοῦ εἶσαι ἕνα θέλος καὶ μιὰ ἐπιθυμία γιὰ τὸν ὑπεράνθρωπο.

Εἶδες τὸν φίλο σου κιόλας νὰ κοιμᾶται — γιὰ νὰ μάθεις πῶς φαίνεται; Διαφορετικά, ποιὰ εἶναι, ἀλήθεια, ἢ φυσιογνωμία τοῦ φίλου σου; Δὲν εἶναι παρὰ ἡ ἴδια σου ἢ φυσιογνωμία σ' ἕναν τραχὺ καὶ ἀτελὴ καθρέφτη.

Είδες τὸν φίλο σου κιόλας νὰ κοιμᾶται; Δὲν τρόμαξες πού ὁ φίλος σου φαίνεται ἔτσι; ὦ, φίλε μου, ὁ ἄνθρωπος εἶναι κάτι πού πρέπει νὰ ξεπεραστεῖ.

Στὸ μάντεμα καὶ στὸ σῶπασμα ὁ φίλος πρέπει νὰ ἴναι δά-
σκαλος: δὲν πρέπει νὰ θέλεις νὰ τὰ βλέπεις ὅλα. Τὸ ὄνειρό σου
θὰ σοῦ προδίδει ὅ,τι κάνει ὁ φίλος σου στὸν ξύπνο.

Ἐνα μάντεμα ἄς εἶναι ἡ συμπάθειά σου: ὥστε νὰ ξέρεις
ἂν ὁ φίλος σου θέλει τὴ συμπάθειά σου. Ἴσως ν' ἀγαπᾷ σὲ σένα
τὸ ἀράγιστο μάτι καὶ τὸ βλέμμα τῆς αἰωνιότητος.

Ἡ συμπάθεια γιὰ τὸν φίλο σου ἄς κρύβεται κάτω ἀπὸ ἕνα
σκληρὸ τσόφλι, πρέπει νὰ τοῦ δείχνεις τὰ δόντια σου. Ἐτσι θὰ
ἔχει τὴ λεπτότητα καὶ τὴ γλυκύτητά της.

Εἶσαι ὁ καθαρὸς ἀέρας κ' ἡ μοναξιά καὶ τὸ ψωμί καὶ τὸ φάρ-
μακο τοῦ φίλου σου; Κάποιος δὲ μπορεῖ νὰ σπάσει τὶς ἀλυσσί-
δες του, κι ὁμως εἶναι ὁ ἐλευθερωτὴς τοῦ φίλου του.

Εἶσαι σκλάβος; Τότε δὲ μπορεῖς νὰ ἴσαι φίλος. Εἶσαι τύ-
ραννος; Τότε δὲ μπορεῖς νὰ ἔχεις φίλο.

Γιὰ χρόνια καὶ χρόνια μέσα στὴ γυναίκα κρυβότανε ἕνας
σκλάβος κ' ἕνας τύραννος. Γι' αὐτὸ ἡ γυναίκα δὲν εἶναι ἀκόμα
ικανὴ γιὰ τὴ φιλία: δὲ γνωρίζει παρὰ μόνο τὸν ἔρωτα.

Στὸν ἔρωτα τῆς γυναίκας ὑπάρχει ἀδικία καὶ τυφλότητα ἀπέ-
ναντι τοῦ κάθε τι πού δὲν ἀγαπᾷ. Ἀκόμη καὶ στὴ σοφὴ ἀγάπη
τῆς γυναίκας ὑπάρχει πάντα, πλάι στὸ φῶς, αἰφνιδισμὸς κι
ἀστραπὴ καὶ νύχτα.

Ἀκόμα δὲν εἶναι ἰκανὴ γιὰ τὴ φιλία ἡ γυναίκα: γάτες εἶναι
ἀκόμα οἱ γυναῖκες, καὶ πουλιά. Ἡ, στὴν καλύτερη περίπτωση,
γελάδες.

Ἀκόμα δὲν εἶναι ἰκανὴ γιὰ τὴ φιλία ἡ γυναίκα. Μὰ πῆτε μου,
ὦ ἄνδρες, ποιοὺς ἀπὸ σᾶς εἶναι ἰκανοὺς γιὰ τὴ φιλία;

Ἀλλοίμονο στὴ φτώχεια σας, ἄνδρες, καὶ στὴ φιλαργυρία
τῆς ψυχῆς σας! Ὅσα δίδετε στὸν φίλο σας, ἐγὼ θὰ τὰ δώσω
στὸν ἐχθρό μου καὶ πάλι δὲ θὰ γίνω φτωχότερος.

Ἐπάρχει συντροφικότητα: νὰ ὑπῆρχε καὶ φιλία!

Ἐτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΧΙΛΙΟΥΣ ΣΚΟΠΟΥΣ ΚΑΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΝΑΝ

ΠΟΛΛΕΣ χῶρες εἶδε ὁ Ζαρατούστρα καὶ πολλοὺς λαοὺς:
ἔτσι ἀνακάλυψε τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ πολλῶν λαῶν. Καμιὰ μεγα-
λύτερη δύναμη ἀπὸ τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ δὲ βρῆκεν ὁ Ζαρατού-
στρα πάνω στὴ γῆ.

Κανένας λαὸς δὲ μπορούσε νὰ ζήσει, χωρὶς διατίμησή μ'
ἂν θέλει νὰ συντηρηθεῖ δὲν πρέπει νὰ διατιμᾷ μὲ τὸν τρόπο πού
τὸ κάνει ὁ γείτονάς του.

Πολλὰ πού σ' αὐτὸν τὸ λαὸ ὀνομάζονται καλά, σ' ἕναν ἄλλο
λέγονται χλεύη καὶ αἰσχος: ἔτσι εἶδα νὰ γίνεται. Πολλὰ βρῆκα

ἐδῶ νὰ τὰ λένε κακὰ κ' ἐκεῖ νὰ τὰ τιμοῦν περιβάλλοντάς τα με τὴν πορφύρα.

Ποτὲ δὲν ἐνόησε ἓνας γείτονας τὸν ἄλλον: πάντα ἀπορούσε ἢ ψυχὴ του γιὰ τὴν τρέλλα καὶ τὴν κακία τοῦ γείτονά του.

Ἐνας πίνακας ἀξιῶν κρέμεται πάνω ἀπὸ κάθε λαό. Κοίτα, εἶναι ὁ πίνακας τῶν ὑπερνικήσεών του. Κοίτα, εἶναι ἡ φωνὴ τῆς θέλησής του γιὰ δύναμη.

Ἄξιέπαινο εἶναι ὅ,τι θεωρεῖ δύσκολο· ὅ,τι εἶναι ἀπαραίτητο καὶ δύσκολο τ' ὀνομάζει καλό· κι ὅ,τι μᾶς σώζει ἀπὸ τὴ μεγαλύτερη θλίψη, τὸ σπάνιο, τὸ πιὸ δύσκολο, — αὐτὸ τὸ λατρεύει σὰν ἅγιο.

Ὅ,τι τὸν κάνει νὰ κυριαρχεῖ καὶ νὰ νικᾷ καὶ νὰ λάμπει, προκαλώντας φρίκη καὶ φθόνον στὸν γείτονά του: αὐτὸ τὸ θεωρεῖ σὰν Ἵψηλό, Πρῶτο, μέτρο, νόημα ὅλων τῶν πραγμάτων.

Ἀληθινά, ἀδελφέ μου, μόνο ὅταν γνωρίσεις τὴν ἀνάγκη καὶ τὴ χώρα καὶ τὸν οὐρανὸ καὶ τὸν γείτονα ἑνὸς λαοῦ: τότε θὰ μαντέψεις χωρὶς ἄλλο τὸ νόμο τῶν ὑπερνικήσεών του, καὶ γιατί ἀνεβαίνει σ' αὐτὴ τὴ σκάλα ποὺ ὁδηγεῖ στὴν ἐλπίδα του.

«Πάντα πρέπει νὰ εἶσαι ὁ πρῶτος καὶ νὰ ξεπερνᾷς τοὺς ἄλλους: κανέναν δὲν πρέπει ν' ἀγαπᾷ ἢ ζηλιάρα ψυχὴ σου, παρὰ μόνο τὸν φίλο» — αὐτὸ ἔκανε τὴν ψυχὴ τοῦ Ἑλληνα νὰ ριγεῖ: καὶ πήρε τὸ μονοπάτι ποὺ τὸν ὁδήγησε στὸ μεγαλεῖο.

«Νὰ λὲς τὴν ἀλήθεια καὶ νὰ κάνεις καλὴ συντροφιά με τὸ τόξο καὶ με τὶς σαῖτες» — αὐτὸ εἶχε γι' ἀγαπητὸ καὶ δύσκολο συνάμα ἐκεῖνος ὁ λαὸς ἀπ' ὅπου προέρχεται τ' ὄνομά μου — τὸ ὄνομα ποὺ μοῦ εἶναι ἀγαπητὸ καὶ δύσκολο συνάμα.

«Νὰ τιμᾷς τὸν πατέρα σου καὶ τὴ μητέρα σου καὶ νὰ τοὺς ὑπακούς ὡς τὴ ρίζα τῆς ψυχῆς σου»: αὐτὸ τὸν πίνακα τῆς ὑπερνίκησης κρέμασε ἓνας ἄλλος λαὸς ἀπὸ πάνω του κι αὐτὸ τὸν ἔκανε δυνατὸ καὶ αἰώνιο.

«Νὰ ἴσαι πιστὸς καὶ πρὸς χάριν τῆς πίστεως νὰ δίδεις καὶ τὴν τιμὴ καὶ τὸ αἷμα σου, ἀκόμη καὶ γιὰ τὰ κακὰ κ' ἐπικίνδυνα πράγματα»: ἔτσι διδασκόμενος ἓνας ἄλλος λαὸς νίκησε τὸν ἑαυτό του, κ' ἔτσι τὸν ἑαυτό του κατανικῶντας ἔγινε ἔγκυος καὶ βαροῦς ἀπὸ μεγάλες ἐλπίδες.

Ἀληθινά, οἱ ἄνθρωποι ἔδωσαν στὸν ἑαυτό τους ὅλο τους τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Ἀληθινά, δὲν τὸ πήρανε, δὲν τὸ βρήκανε, δὲν ἔπεσε πάνω τους σὰν φωνὴ ἀπὸ τὸν οὐρανό.

Τὶς ἀξίες τὶς τοποθέτησε ὁ ἄνθρωπος στὰ πράγματα μόνο γιὰ τὴν αὐτοσυντήρησή του, — αὐτὸς δημιούργησε τὴν ἔννοια τῶν πραγμάτων, ἓναν ἄνθρωπο - ἔννοια! Γιὰ τοῦτο αὐτονομάστηκε «Ἄνθρωπος», ποὺ σημαίνει: διατιμητὴς ἀξιῶν.

Ἡ διατίμηση ἀξιῶν εἶναι δημιουργία: ἀκούσετέ το, ὦ δημιουργοί! Αὐτὴ τούτη ἡ διατίμηση ἀξιῶν εἶναι ὁ θησαυρὸς καὶ τὸ στολίδι ὅλων τῶν διατιμημένων πραγμάτων.

Μόνο με τὴν διατίμηση ὑπάρχει ἡ ἀξία: καὶ χωρὶς τὴ διατίμηση τὸ καρῦδι τῆς ὑπαρξης θὰ ἦταν κούφιο. Ἀκούσατέ το, ὦ δημιουργοί!

Ἀλλαγὴ τῶν ἀξιῶν, — αὐτὸ σημαίνει ἀλλαγὴ τῶν δημιουργῶν. Πάντα γκρεμίζει αὐτὸς ποὺ πρέπει νὰ ἔναι ἕνας δημιουργός.

Στὴν ἀρχὴ ἦσαν δημιουργοὶ οἱ λαοί, κι ἀργότερα μόνο τὰ ἄτομα· ἀληθινά, αὐτὸ τοῦτο τὸ ἄτομο εἶναι ἀκόμα τὸ νεώτατο δημιούργημα.

Οἱ λαοὶ κρέμασαν ἄλλοτε ἀπὸ πάνω τους ἕναν πίνακα ἀξιῶν. Ἡ ἀγάπη ποὺ θέλει νὰ κυριαρχεῖ κ' ἡ ἀγάπη ποὺ θέλει νὰ ὑπακούει, δημιούργησαν ἀπὸ κοινού τέτοιους πίνακες.

Ἡ ἡδονὴ τοῦ κοπαδιοῦ εἶναι παλαιότερη ἀπὸ τὴν ἡδονὴ τοῦ Ἐγώ: κι ὅσον καιρὸ ἡ καλὴ συνείδηση θὰ λέγεται κοπάδι, ἡ κακὴ συνείδηση θὰ λέει μόνο: Ἐγώ.

Ἀληθινά, τὸ πανουργοῦ Ἐγώ, τὸ δίχως ἀγάπη, ποὺ θέλει τὸ συμφέρον του στὸ συμφέρον τῶν πολλῶν: δὲν εἶναι ἡ καταγωγὴ τοῦ κοπαδιοῦ, παρὰ ἡ καταστροφὴ του.

Μόνο αὐτοὶ ποὺ ἀγαποῦν καὶ ποὺ δημιουργοῦν δημιούργησαν τὸ καλὸ καὶ τὸ κακό. Φωτιὰ τῆς ἀγάπης καίει ἐν ὀνόματι ὄλων τῶν ἀρετῶν καὶ φωτιὰ τῆς ὀργῆς.

Πολλὰς χώρες εἶδε ὁ Ζαρατούστρα καὶ πολλοὺς λαοὺς: καμιά μεγαλύτερη δύναμη δὲν βρῆκε ὁ Ζαρατούστρα στὴν γῆ, ἀπὸ τὰ ἔργα ἐκείνων ποὺ ἀγαποῦν: «καλὸ» καὶ «κακὸ» εἶναι τ' ὄνομά της.

Ἀληθινά, ἕνα τέρας εἶναι ἡ δύναμη αὐτοῦ τοῦ ἐπαίνου καὶ τῆς τιμωρίας. Ποιὸς θὰ κατανικήσει αὐτὸ τὸ τέρας, ἀδελφοί μου; Πῆτε μου, ποιὸς θὰ πετάξει τὰ δεσμὰ πάνω στοὺς χίλιους σβέρκους αὐτοῦ τοῦ ζώου;

Χίλιοι σκοποὶ ὑπῆρξαν ὡς τώρα, γιατί ὑπῆρξαν χίλιοι λαοί. Μόνο τὰ δεσμὰ γιὰ τοὺς χίλιους σβέρκους λείπουν ἀκόμα, λείπει ὁ ἕνας σκοπός. Ἀκόμη δὲν ἔχει ἕναν σκοπὸ ἢ ἀνθρωπότητα.

Μὰ πῆτε μου, ἀλήθεια, ἀδελφοί μου: ἂν λείπει ἀκόμα τῆς ἀνθρωπότητας ὁ σκοπός — δὲ λείπει κ' ἡ ἴδια;

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ ΠΡΟΣ ΤΟΝ ΠΛΗΣΙΟΝ

ΠΡΟΣΚΟΛΛΑΣΤΕ στὸν πλησίον σας κι αὐτὸ τὸ ἐκφράζετε με ὁμορφα λόγια. Μὰ ἐγὼ σὰς λέγω: ἡ ἀγάπη σας πρὸς τὸν πλησίον σας εἶναι ἡ κακὴ ἀγάπη γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας.

Πηγαίνετε πρὸς τὸν πλησίον σας γιὰ νὰ ξεφύγετε ἀπὸ τὸν ἑαυτὸ σας κι αὐτὸ θέλετε νὰ τὸ ὑψώσετε σ' ἀρετὴ: μὰ ἐγὼ διακρίνω τὴν «αὐταπάρνησή» σας.

Τὸ Ἐσὺ εἶναι παλαιότερο ἀπὸ τὸ Ἐγώ· τὸ Ἐσὺ τὸ κήρυξαν ἅγιο, ἀλλ' ὄχι ἀκόμα τὸ Ἐγώ: ἔτσι ὁ ἄνθρωπος ξετρέχει στὸν πλησίον του.

Σᾶς συμβουλεύω τάχα τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον; Προτιμώτερα σᾶς συμβουλεύω ν' ἀποφεύγετε τὸν πλησίον σας καὶ ν' ἀγαπᾶτε τὸν μὴ πλησίον!

Ψηλότερα ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον στέκεται ἡ ἀγάπη πρὸς αὐτὸν ποὺ εἶναι μακριὰ καὶ πρὸς αὐτὸν ποὺ μέλλει νά 'ρθῆι στὸν κόσμον· ψηλότερα ἀκόμη ἀπὸ τὴν ἀγάπη πρὸς τοὺς ἀνθρώπους βρίσκεται γιὰ μένα ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ πράγματα καὶ τὰ φαντάσματα.

Τὸ φάντασμα αὐτὸ ποὺ περνᾷ ἀπὸ μπροστά σου εἶναι ὠραιότερο ἀπὸ σένα, ἀδελφέ μου· γιατί δὲν τοῦ δίνεις τὴ σάρκα σου καὶ τὰ κόκκαλά σου; Μὰ φοβάσαι καὶ τρέχεις στὸν πλησίον σου.

Δὲν ἀνέχεστε τὸν ἑαυτὸ σας καὶ δὲν τὸν ἀγαπᾶτε ἀρκετά· γι' αὐτὸ θέλετε νὰ ἐξαπατήσετε τὸν πλησίον σας καὶ νὰ χρυσώσετε μὲ τὴν πλάνη τοῦ τὸν ἑαυτὸ σας.

Θά 'θελα νὰ μὴν ἀνέχεστε κανενὸς εἶδους πλησίον καὶ τὸν γείτονά του· θά 'πρεπε νὰ κάνατε φίλο σας τὸν ἑαυτὸ σας καὶ τὴν ξεχειλιστὴ καρδιά του.

Προσκαλεῖτε μάρτυρες, ὅταν θέλετε νὰ μιλήσετε καλὰ γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας· κι ὅταν τοὺς ἔχετε ἐξαπατήσῃ καὶ σκέφτονται καλὰ γιὰ σᾶς, σκέφτεστε καλὰ καὶ σεῖς γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας.

Μόνον ἐκεῖνος ποὺ μιλά ἐνάντια στὴ συνείδησή του δὲ λείπει ψέμματα, καὶ πιὸ πολὺ ἐκεῖνος ποὺ μιλά ἐνάντια στὸ ἀσύνειδό του. Κ' ἔτσι μιλάτε γιὰ τὸν ἑαυτὸ σας στὶς συναναστροφές κι ἀπατᾶτε τὸν γείτονά σας.

Ἔτσι μιλά ὁ μωρός: «ὣ συναναστροφή μὲ ἀνθρώπους χαλᾷ τὸν χαραχτήρα, καὶ πιὸ πολὺ ὅταν δὲν ἔχεις.»

Ὁ ἓνας πηγαίνει στὸν πλησίον του, γιατί ἀναζητᾷ τὸν ἑαυτὸ του, καὶ ὁ ἄλλος γιὰ νὰ μπορέσει νὰ χάσει τὸν ἑαυτὸ του. Ἡ κακὴ ἀγάπη σας πρὸς τὸν ἑαυτὸ σας κάνει τὴ μοναξιά σας νὰ γίνεταί φυλακή.

Οἱ πιὸ μακρινοὶ εἶναι ἐκεῖνοι ποὺ πληρώνουν τὴν ἀγάπη σας πρὸς τὸν πλησίον· κι ὅταν βρεθῆτε πέντε κιόλας μαζί, τότε πιὰ πρέπει νὰ πεθάνει ἓνας ἔκτος.

Οὔτε καὶ τὶς γιορτές σας ἀγαπῶ: συνάντησα πάρα πολλοὺς θεατρίνους ἐκεῖ, κι ἀκόμη κ' οἱ θεατὲς χειρονομοῦσαν συχνὰ σὰν θεατρίνοι.

Δὲν σᾶς διδάσκω τὸν πλησίον, μὲ τὸν φίλο. Ἄς σᾶς εἶναι ὁ φίλος ἢ γιορτὴ τῆς γῆς καὶ μιὰ προαίσθησι τοῦ ὑπεράνθρωπου.

Σᾶς διδάσκω τὸν φίλο καὶ τὴν ξεχειλιστὴ καρδιά του. Μὰ πρέπει νὰ ξέρετε κανεὶς νὰ 'ναι ἓνας κύκνος, ὅταν θέλει ν' ἀγαπηθεῖ ἀπὸ μιὰ ξεχειλιστὴ καρδιά.

Σᾶς διδάσκω τὸν φίλο, ποὺ μέσα του ὀρθώνεται τελειωμένος ὁ κόσμος, τὸν φλοιὸ τοῦ καλοῦ, — τὸν δημιουργὸ φίλο, ποὺ πάντα ἔχει νὰ χαρίσει ἓναν τελειωμένον κόσμον.

Κι ὅπως ξετυλίχτηκε γι' αὐτὸν ὁ κόσμος, ἔτσι τυλίγεται κυ-

κλικὰ πάλι γι' αὐτόν, σὰν τὸ γίγνεσθαι τοῦ καλοῦ μὲ τὸ κακό, σὰν τὸ γίγνεσθαι τοῦ σκοποῦ μέσα ἀπὸ τὸ τυχαῖο.

Τὸ μέλλον καὶ τὸ Μακρυνὸ ἄς εἶναι γιὰ σένα ἢ αἰτία τοῦ σήμερά σου: πρέπει ν' ἀγαπᾶς στὸν φίλο σου τὸν ὑπεράνθρωπο σὰν τὴν αἰτία σου.

Δὲ σᾶς συμβουλεύω τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον, ἀδελφοί μου: τὴν ἀγάπη πρὸς τὸν μὴ πλησίον σᾶς συμβουλεύω.

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΟΝ ΔΡΟΜΟ ΤΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥ

ΘΕΛΕΙΣ ν' ἀπομονωθείς, ἀδελφέ μου; θέλεις ν' ἀναζητήσεις τὸν δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στὸν ἑαυτό σου; Στάσου λίγο ἀκόμη καὶ ἄκουσέ με.

«Ὅποιος γυρεύει, εὐκόλα χάνεται κι ὁ ἴδιος. Κάθε ἀπομόνωση εἶναι ἐνοχή»: ἔτσι μιλά τὸ κοπάδι. Κ' ἐπὶ χρόνια καὶ χρόνια ἀνήκες στὸ κοπάδι.

Ἡ φωνὴ τοῦ βοσκοῦ θ' ἀντηχεῖ ἀκόμα καὶ μέσα σου ἐπίσης. Κι ὅταν θὰ πεῖς: «δὲν ἔχω πιά τὴν ἴδια συνείδηση μὲ σᾶς», αὐτὸ θὰ 'ναι ἓνα παράπονο κ' ἓνας πόνος.

Κοίτα, καὶ τὸν πόνον τοῦτον ἀκόμα τὸν γέννησε ἡ Μιά συνείδηση: κι αὐτῆς τῆς συνείδησης ἡ τελευταία λάμψη καίει ἀκόμα πάνω στὴ θλίψη σου.

Εἶσαι μιὰ καινούργια δύναμη κ' ἓνα καινούργιο δικαίωμα; Μιά πρώτη κίνηση; Ἐνας τροχὸς ποὺ κυλᾷ μόνος του; Μπορεῖς ν' ἀναγκάσεις ἀκόμη κι ἀστέρια νὰ περιστρέφονται γύρω σου;

Ἄχ, ὑπάρχουνε τόσες ἀθέμιτες ἐπιθυμίες γιὰ τὸ ὕψος. Ὑπάρχουνε τόσοι σπασμοὶ φιλοδόξων! Δεῖξε μου πῶς δὲν εἶσαι ἀπὸ κείνους ποὺ ἔχουν ἀθέμιτες ἐπιθυμίες οὔτε καὶ κανέναν φιλόδοξο!

Ἄχ, ὑπάρχουν τόσο πολλές μεγάλες σκέψεις, ποὺ δὲν κάνουν τίποτα περισσότερο ἀπ' ὅ,τι μιὰ φούσκα: φουσκώνουν καὶ σχηματίζουν κενά.

Ὅνομάζεσαι ἐλεύθερος; Θέλω ν' ἀκούσω τὴν κυρίαρχη σκέψη σου κι ὄχι πῶς ξεφυγες ἀπὸ ἓναν ζυγὸ.

Εἶσαι τέτοιος ποὺ νὰ 'χεις τὸ δικαίωμα νὰ ξεφύγεις ἀπὸ ἓναν ζυγὸ; Ὑπάρχουνε μερικοὶ ποὺ πετοῦνε τὴν τελευταίαν ἀξία τους, ὅταν πετάξουν ἀπὸ πάνω τους τὴ σκλαβιά τους.

Ἐλεύθερος ἀπὸ τί; Τί τὸν νοιάζει τὸν Ζαρατούστρα! Μὰ τὸ μάτι σου πρέπει φωτεινὸ νὰ μοῦ ἀναγγεῖλει: ἐλεύθερος πρὸς τί;

Μπορεῖς νὰ δώσεις ὁ ἴδιος στὸν ἑαυτό σου τὸ κακό σου καὶ τὸ καλό σου καὶ νὰ κρεμάσεις ἀπὸ πάνω σου τὴ θέλησή σου σὰν ἓναν νόμο; Μπορεῖς νὰ 'σαι ὁ ἴδιος ἐσὺ δικαστὴς τοῦ ἑαυτοῦ σου καὶ τοῦ νόμου σου ἐκδικητής;

Εἶναι φριχτὸ τὸ νὰ ᾿ναι κανένας μόνος του μὲ τὸν δικαστὴ καὶ μὲ τὸν ἐκδικητὴ τοῦ ἴδιου του τοῦ νόμου. Ἔτσι πετάγεται ἓνα ἀστέρι στὸ ἔρημο διάστημα καὶ στὴν παγωμένη πνοὴ τῆς μοναξιᾶς.

Σήμερα ἀκόμη ὑποφέρεις ἀπὸ τοὺς Πολλοὺς, ὁ Ἔνας ἐσύ: σήμερα ἀκόμη ἔχεις ὅλο τὸ θάρρος σου καὶ τὶς ἐλπίδες σου.

Μὰ κάποτε θὰ σὲ κουράσει ἡ μοναξιᾶ, κάποτε θὰ λυγίσει ἡ περηφάνειά σου καὶ τὸ θάρρος σου θὰ τρίξει. Κάποτε θὰ φωνάξεις «εἶμαι μόνος!»

Κάποτε δὲ θὰ βλέπεις πιά τὸ ὕψος σου καὶ θὰ ᾿σαι πολὺ χαμηλά. Τὸ ἴδιο σου τὸ ὑπέροχο θὰ σοῦ προξενεῖ φόβο σὰν φάντασμα. Κάποτε θὰ φωνάξεις: «Ὅλα εἶναι ψεύτικα!»

Ἐπὶ ἔρχονται αἰσθήματα ποὺ θέλουν νὰ σκοτώσουν τὸν μοναχικό· ἂν δὲν τὸ κατορθώσουν, τότε πρέπει νὰ πεθάνουν τὰ ἴδια αὐτά! Μὰ τὸ μπορεῖς δολοφόνος νὰ γίνεις;

Γνωρίζεις, ἀδελφέ μου, κιόλας τὴ λέξη «περιφρόνηση»; Καὶ τὸν βάσανο τῆς δικαιοσύνης σου ποὺ σὲ ὑποχρεώνει νὰ ᾿σαι δίκαιος μ' αὐτοὺς ποὺ σὲ περιφρονοῦν;

Ἀναγκάζεις πολλοὺς ν' ἀλλάξουνε γνώμη γιὰ σένα· αὐτὲ δὲ σοῦ τὸ συγχωροῦνε ποτέ. Τοὺς πλησίασες, μὰ τοὺς ἄφησες πίσω σου: αὐτὸ δὲ θὰ σοῦ τὸ συγχωρήσουν ποτέ.

Τοὺς ξεπέρασες: μὰ ὅσο ψηλότερα ἀνεβαίνεις, τόσο μικρότερο σὲ βλέπει τὸ μάτι τοῦ φθόνου. Μὰ τὶς πιὸ πολλές φορές μισεῖται αὐτὸς ποὺ πετᾶ.

«Πῶς θέλετε νὰ ᾿σαστε δίκαιοι ἀπεναντί μου! — πρέπει νὰ πεῖς — διαλέγω τὴν ἀδικία σας γιὰ μένα, σὰν τὴ μερίδα ποὺ μοῦ ταιριάζει.»

Ἀδικία καὶ βρωμιὰ ρίχνονται πάνω στὸν μοναχικό: ἀλλά, ἀδελφέ μου, ἂν θέλεις νὰ ᾿σαι ἓνα ἀστέρι, τότε δὲν πρέπει γι' αὐτὸ νὰ τοὺς φωτίζεις λιγώτερο!

Καὶ φυλάξου ἀπὸ τοὺς κακοὺς καὶ τοὺς δίκαιους! Εὐχαρίστως σταυρώνουν ἐκεῖνον ποὺ ἐφευρίσκει τὴν ἴδια τους τὴν ἀρετή, — μισοῦνε τὸν μοναχικό.

Φυλάξου ἐπίσης κι ἀπὸ τὴν ἅγιαν ἀπλότητα! Ὅλα φαίνονται ἀνόσια, ἂν δὲν εἶναι ἀπλά· παίζει εὐχαρίστως ἐπίσης μὲ τὴν φωτιὰ — τῶν ἱεροεξεταστῶν.

Καὶ φυλάξου ἐπίσης ἀπὸ τοὺς παροξυσμοὺς τῆς ἀγάπης σου! Πολὺ γρήγορα ἀπλώνει τὸ χέρι του ὁ μοναχικὸς σ' ἐκεῖνον ποὺ συναντᾶ.

Δὲν ἔχεις τὸ δικαίωμα νὰ δίνεις τὸ χέρι σὲ μερικοὺς ἀνθρώπους, παρὰ μόνον τὸ πόδι: καὶ θέλω νὰ ᾿χει τὸ πόδι σου ἀρπιαχτικὰ νύχια.

Μὰ ὁ χειρότερος ἐχθρὸς ποὺ μπορεῖς νὰ συναντήσεις, θὰ ᾿σαι πάντα ὁ ἴδιος ἐσύ· τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ σου καιροφυλαχτεῖς σὲ σπηλιές καὶ σὲ δάση.

Μοναχικὸς πορεύεσαι τὸν δρόμο ποὺ ὀδηγεῖ στὸν ἑαυτὸ.

σου! Κι ὁ δρόμος σου περνᾷ μπροστὰ ἀπὸ σένα τὸν ἴδιο κι ἀπὸ τοὺς ἑφτά δαίμονές σου!

Ὁ ἴδιος ἐσὺ θά 'σαι αἰρετικὸς γιὰ τὸν ἑαυτό σου καὶ μάγος καὶ μάντης καὶ μωρὸς καὶ ἄπιστος καὶ ἀνόσιος καὶ κακός.

Πρέπει νὰ θέλεις νὰ καεῖς στὴν ἴδια σου τὴ φλόγα: πῶς θά 'ῤελες νὰ ξαναγεννηθεῖς, ἂν δὲ γίνεις πρῶτα στάχτη!

Τὸν δρόμο τοῦ δημιουργοῦ πορεύεσαι, μοναχικέ: ἕναν Θεὸ θέλεις νὰ δημιουργήσεις γιὰ τὸν ἑαυτό σου ἀπὸ τοὺς ἑφτά δαίμονές σου!

Τὸν δρόμο ἐκείνου ποὺ ἀγαπᾷ πορεύεσαι, ἐρημίτη: τὸν ἑαυτό σου ἀγαπᾷς καὶ γι' αὐτὸ τὸν περιφρονεῖς, ὅπως μόνο ἐκεῖνοι ποὺ ἀγαποῦν περιφρονοῦν.

Ἐκεῖνος ποὺ ἀγαπᾷ θέλει νὰ δημιουργήσει, γιὰτὶ περιφρονεῖ! Τί ξέρεи ἀπὸ ἀγάπη αὐτός, ποὺ δὲ θά 'πρεπε νὰ περιφρονεῖ ἀκριδῶς ὁ,τι ἀγαπᾷ;

Ἀπομονώσου μὲ τὴν ἀγάπη σου καὶ μὲ τὴ δημιουργία σου, ἀδελφέ μου, κι ἀργότερα πιά θά σ' ἀκολουθήσει χωλαίνοντας κ' ἡ δικαιοσύνη.

Μὲ τὰ δάκρυά μου πήγαινε στὴν ἀπομόνωσή σου, ἀδελφέ μου. Ἀγαπᾷ αὐτὸν ποὺ θέλει νὰ δημιουργήσει πάνω ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτά του καὶ χάνεται γι' αὐτό.

Ἔτσι μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα.

ΓΙΑ ΤΗ ΓΡΙΑ ΚΑΙ ΤΗ ΝΕΑ ΓΥΝΑΙΚΟΥΛΑ

ΓΙΑΤΙ γλιστρᾷς τόσο τρομαγμένα μέσα στὸ σούρουπο, Ζαρατούστρα; Καὶ τί κρύβεις τόσο προσεχτικὰ κάτω ἀπὸ τὸν μανδύα σου;

«Κανέναν θησαυρὸ ποὺ σοῦ χάρισαν τάχα; Ἡ κανένα παιδί σου νεογέννητο; Ἡ πῆρες τώρα κι ὁ ἴδιος ἐσὺ τὸ δρόμο τῶν κλεφτῶν, τῶν κακῶν φίλος;»

Ἀληθινά, ἀδελφέ μου! μίλησεν ὁ Ζαρατούστρα, ἕνας θησαυρὸς εἶναι, μοῦ δωρήθηκε: αὐτὸ ποὺ ἔχω μαζί μου εἶναι μιὰ μικρὴ ἀλήθεια.

Μὰ εἶναι ἀσυγκράτητη σὰν μικρὸ παιδί, κι ἂν δὲν τῆς κρατήσω τὸ στόμα, χαλᾷ τὸν κόσμο ἀπὸ τὶς φωνές.

Καθὼς πήγαινα σήμερα τὸ δρόμο μου ὀλομόναχος, τὴν ὥρα ποὺ βασίλευε ὁ ἥλιος, μ' ἀντάμωσε μιὰ γριούλα κ' ἔτσι μίλησε στὴν ψυχὴ μου:

«Πολλὰ εἶπε ὁ Ζαρατούστρα καὶ σὲ μᾶς τὶς γυναῖκες, μὰ ποτὲ δὲ μᾶς μίλησε γιὰ τὴ γυναῖκα!»

Κ' ἐγὼ τῆς ἀποκρίθηκα: «γιὰ τὴ γυναῖκα πρέπει νὰ μιλᾷ κανεῖς μόνο στοὺς ἄντρες!»

«Μίλησε καὶ σὲ μένα γιὰ τὴ γυναῖκα, εἶπε ἐκείνη· εἶμαι ἀρκετὰ γριά, ὥστε νὰ τὸ ξεχάσω ἀμέσως πάλι!»